Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

20. ledna 2021 *

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 2004/83/ES – Minimální normy týkající se podmínek přiznávání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany – Postavení uprchlíka – Článek 2 písm. c) – Ukončení postavení uprchlíka – Článek 11 – Změna okolností – Článek 11 odst. 1 písm. e) – Možnost využít ochrany země původu – Kritéria pro posouzení – Článek 7 odst. 2 – Finanční a sociální podpora – Nedostatek relevance“

Ve věci C-255/19,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Vrchní soud (senát pro přistěhovalectví a azyl), Spojené království] ze dne 22. března 2019, došlým Soudnímu dvoru dne 26. března 2019, v řízení

Secretary of State for the Home Department

proti

OA,

za přítomnosti:

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR),

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení A. Arabadžev, předseda senátu, K. Lenaerts, předseda Soudního dvora vykonávající funkci soudce druhého senátu, A. Kumin, T. von Danwitz (zpravodaj) a P. G. Xuereb, soudci,

generální advokát: G. Hogan,

vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 27. února 2020,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za vládu Spojeného království Z. Lavery a J. Simpson, jako zmocněnkyněmi, ve spolupráci s D. Blundellem, barrister,

– za francouzskou vládu původně A. L. Desjonquères a A. Daniel, jakož i D. Colasem a D. Duboisem, poté A. L. Desjonquères a A. Daniel, jakož i D. Duboisem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: angličtina.

– za maďarskou vládu M. Z. Fehérem a R. Kissné Berta, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi původně A. Azema a M. Condou-Durande, jakož i J.Tomkinem, poté A. Azema a J. Tomkinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 30. dubna 2020,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu čl. 2 písm. c), článku 7 a čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. 2004, L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96, a oprava Úř. věst. 2011, L 270, s. 55).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Secretary of State for the Home Department (ministr vnitra, Spojené království) a OA, somálským státním příslušníkem, jehož předmětem je odnětí postavení uprchlíka této osobě.

Právní rámec

Mezinárodní právo

3 Úmluva o právním postavení uprchlíků, která byla podepsána dne 28. července 1951 v Ženevě [Sbírka smluv Organizace spojených národů, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)], vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954. Tato úmluva byla doplněna Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků, který byl uzavřen v New Yorku dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967 (dále jen „Ženevská úmluva“).

4 Podle čl. 1 části A odst. 2 prvního pododstavce Ženevské úmluvy se pojem „uprchlík“ vztahuje na kteroukoli osobu, jež „se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout nebo, vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti, která se nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit“.

5 Článek 1 část C odst. 5 uvedené úmluvy stanoví:

„Tato úmluva pozbývá platnosti pro jakoukoli osobu spadající pod podmínky odstavce [části] A, jestliže:

[…]

5. nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byla uznána uprchlíkem, tam přestaly existovat.

Tento odstavec se nevztahuje na uprchlíka spadajícího pod odst. [část] A odst. 1 tohoto článku, který je schopen uvést pro odmítnutí ochrany země své státní příslušnosti naléhavé důvody podložené předcházejícím pronásledováním.“

Unijní právo

6 Bod 3 odůvodnění směrnice 2004/83 uvádí, že „Ženevská úmluva a protokol jsou základem mezinárodního právního režimu na ochranu uprchlíků“.

7 Článek 1 této směrnice stanoví:

„Účelem této směrnice je stanovit minimální normy, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a obsah poskytnuté ochrany.“

8 Článek 2 písm. c) až e) uvedené směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[…]

c) ‚uprchlíkem‘ státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12;

d) ‚postavením uprchlíka‘ uznání státního příslušníka třetí země nebo osoby bez státní příslušnosti členským státem za uprchlíka;

e) ‚osobou, která má nárok na podpůrnou ochranu,‘ státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, která nesplňuje podmínky pro uznání za uprchlíka, ale u které existují závažné důvody se domnívat, že pokud by se vrátila do země svého původu, nebo v případě osoby bez státní příslušnosti do země svého dosavadního pobytu, byla by vystavena reálné hrozbě, že utrpí vážnou újmu uvedenou v článku 15, a na kterou se nevztahují čl. 17 odst. 1 a 2, přičemž tato osoba nemůže nebo vzhledem ke shora uvedené hrozbě nechce přijmout ochranu dotyčné země“.

9 Článek 7 téže směrnice, nadepsaný „Poskytovatelé ochrany“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Ochranu mohou poskytovat:

a) stát nebo

b) strany nebo organizace, včetně mezinárodních organizací, které ovládají stát nebo podstatnou část území státu.

2. Má se zpravidla za to, že ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odstavci 1 učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a žadatel má k této ochraně přístup.“

10 Článek 9 směrnice 2004/83, nadepsaný „Akty pronásledování“, stanoví:

„1. Za pronásledování ve smyslu čl. 1 [části] A Ženevské úmluvy je považováno jednání, které je

a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod[, podepsané dne 4. listopadu 1950 v Římě, dále jen ‚EÚLP'] nelze odchýlit nebo

b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).

2. Za pronásledování ve smyslu odstavce 1 mohou být mimo jiné považována tato jednání:

a) použití fyzického nebo psychického násilí, včetně sexuálního násilí;

[…]

3. V souladu s čl. 2 písm. c) musí existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 a jednáním kvalifikovaným v odstavci 1 jako pronásledování."

11 Článek 11 této směrnice, nadepsaný „Ukončení", v odstavci 1 písm. e) a v odstavci 2 stanoví:

„1. Státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti pozbývá postavení uprchlíka, jestliže

[…]

e) nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byl uznán uprchlíkem, tam přestaly existovat

[…]

2. Při hodnocení podle odst. 1 písm. e) a f) přihlížejí členské státy k tomu, zda má změna okolností natolik významnou a trvalou povahu, že obavy uprchlíka z pronásledování již nelze považovat za odůvodněné."

12 Článek 15 uvedené směrnice, nadepsaný „Vážná újma", stanoví:

„Vážnou újmou se rozumí

a) uložení nebo vykonání trestu smrti nebo

b) mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu nebo

c) vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu."

13 Směrnice 2004/83 byla s účinností od 21. prosince 2013 zrušena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9). Podle bodu 50 odůvodnění této posledně uvedené směrnice se Spojené království Velké Británie a Severního Irska nepodílelo na přijímání této směrnice, a proto pro ně není závazná ani použitelná.

Právo Spojeného království

14 Článek 4 odst. 1 a 2 Refugee or Person In Need of International Protection Regulations 2006 (nařízení z roku 2006 o uprchlících nebo o osobách, které potřebují mezinárodní ochranu) stanoví:

„1. Při posuzování, zda je osoba uprchlíkem nebo osobou, která má nárok na humanitární ochranu, může být ochrana před pronásledováním nebo vážnou újmou poskytována:

a) státem nebo

b) stranou nebo organizací, včetně jakékoli mezinárodní organizace, která ovládá stát nebo podstatnou část území státu.

2. Má se zpravidla za to, že ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odstavci 1 písm. a) a b) učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a to zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a osoba uvedená v odstavci 1 má k této ochraně přístup.“

15 Článek 338A Immigration Rules (imigrační pravidla) stanoví:

„Postavení uprchlíka přiznané osobě na základě ustanovení článku 334 se odejme nebo se odmítne jeho obnovení, jestliže se použije kterékoliv z ustanovení článků 339A až 339AB. […]“

16 Článek 339 A těchto pravidel stanoví:

„Toto ustanovení se použije, má-li ministr vnitra za to, že je splněna jedna či více z následujících podmínek:

[…]

v) osoba nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byla uznána uprchlíkem, tam přestaly existovat; nebo

vi) je-li osobou bez státní příslušnosti, je schopna vrátit se do země svého předchozího obvyklého pobytu, poněvadž okolnosti, pro které byla uznána uprchlíkem, tam přestaly existovat;

Při posuzování bodů v) a vi) přihlédne ministr vnitra k tomu, zda je změna okolností natolik významná a trvalá, že obavy uprchlíka z pronásledování již nelze považovat za odůvodněné.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

17 OA je somálský státní příslušník původem z Mogadiša (Somálsko). Je příslušníkem menšinového klanu Reer Hamar.

18 V průběhu devadesátých let byla OA a jeho tehdejší manželce v Mogadišu několikrát způsobena závažná újma a stali se oběťmi násilných útoků milice Hawiye.

19 V roce 2001 uprchli ze Somálska do Keni. Ve stejném roce tehdejší manželka OA přicestovala do Spojeného království a získala postavení uprchlíka z důvodu pronásledování uvedeného v předchozím bodě.

20 V roce 2003 se OA vydal do Spojeného království a získal tam postavení uprchlíka jako osoba závislá na své tehdejší manželce.

21 Dne 8. července 2014 ministr vnitra informoval OA, že mu hodlá odejmout postavení uprchlíka.

22 Rozhodnutím ze dne 27. září 2016 ministr vnitra odňal OA postavení uprchlíka z důvodu změny okolností v jeho zemi původu a vyloučil ho na základě vnitrostátního imigračního práva z humanitární ochrany, přičemž konstatoval, že návrat OA do jeho země původu není v rozporu s povinnostmi Spojeného království vyplývajícími z článku 3 EÚLP.

23 OA podal proti tomuto rozhodnutí žalobu k First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Soud prvního stupně (senát pro přistěhovalectví a azyl), Spojené království]. Tento soud vydal první rozsudek, kterým žalobu OA v plném rozsahu zamítl, a poté, co byl tento rozsudek zrušen Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Vrchní soud (senát pro přistěhovalectví a azyl), Spojené království], vydal druhý rozsudek, kterým uvedenou žalobu z části zamítl.

24 Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Vrchní soud (senát pro přistěhovalectví a azyl)] poté, co tento druhý rozsudek zrušil, musí nyní žalobu OA znovu přezkoumat.

25 Ministr vnitra před předkládajícím soudem tvrdí, že byl podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 oprávněn odejmout OA postavení uprchlíka z důvodu trvalé změny okolností v jeho zemi původu, protože podle něj v oblasti Mogadiša již nejsou menšinové klany pronásledovány většinovými klany a stát zde zaručuje účinnou ochranu. V této souvislosti se opírá o konstatování uvedená v rozsudku předkládajícího soudu ze dne 3. října 2014, MOJ a další (návrat do Mogadiša):

„ii) Osoba, která je ‚běžným civilistou' (tedy není spojena s bezpečnostními silami, jakoukoli složkou vlády či státní správy nebo jakoukoli neziskovou organizací nebo mezinárodní organizací), při návratu do Mogadiša po období nepřítomnosti obecně nebude čelit žádnému reálnému nebezpečí pronásledování nebo nebezpečí újmy, které by vyžadovalo ochranu na základě článku 3 EÚLP nebo čl. 15 písm. c) směrnice [2004/83]. […]

[…]

vii) Osoba, která se vrátí do Mogadiša po období nepřítomnosti, se s prosbou o pomoc při opětovném usazení a zajištění živobytí obrátí na svou blízkou rodinu, pokud nějakou ve městě má. Ačkoliv osoba, která se vrátila, může rovněž vyhledat pomoc příslušníků svého klanu, kteří nejsou její blízcí příbuzní, připadá taková pomoc v úvahu pravděpodobně pouze u příslušníků většinových klanů, jelikož menšinové klany mají patrně málo co nabídnout.

viii) Význam příslušnosti ke klanu v Mogadišu se změnil. Klany nyní potenciálně poskytují mechanismy sociální podpory a pomáhají se zajištěním živobytí a méně než dříve plní ochrannou funkci. V Mogadišu neexistují žádné klanové milice, nedochází k násilí mezi klany ani k diskriminačnímu zacházení na základě příslušnosti ke klanu, a to ani ve vztahu k příslušníkům menšinových klanů.

[…]

xi) Životu v podmínkách, které nesplňují standardy v oblasti humanitární ochrany, budou proto čelit pouze osoby, které nemají podporu klanu nebo rodiny a kteří nebudou dostávat žádné prostředky ze zahraničí a kteří nemají po návratu žádné reálné vyhlídky na zajištění živobytí.

xii) Z důkazů jasně vyplývá, že nejen osoby pocházející z Mogadiša se teď obecně mohou vrátit do města a žít tam, aniž by byly vystaveny hrozbě podle čl. 15 písm. c) směrnice [2004/83] nebo reálné hrozbě extrémní chudoby. Na druhé straně návrat člena menšinového klanu, který nemá žádné předchozí vazby na toto město, žádný přístup k finančním prostředkům a žádnou jinou formu klanu, rodiny nebo sociální podpory, do Mogadiša je málo realistické, jelikož při neexistenci prostředků pro založení domova a určité formy průběžné finanční podpory zde bude

existovat skutečná hrozba toho, že taková osoba nebude mít žádnou jinou možnost než žít v provizorním ubytování v rámci tábora vnitřně přesídlených osob, kde existuje reálná možnost, že bude žít v podmínkách, které jsou mimo přijatelné humanitární standardy.“

26 OA tato konstatování zpochybňuje a tvrdí, že má stále oprávněné obavy, že bude v Mogadišu pronásledován, a že somálské státní orgány nejsou schopny ho před touto vážnou újmou ochránit. V této souvislosti se odvolává na posouzení, které v červnu 2014 provedl United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) [Vysoký komisař Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR)], podle něhož bezpečnostní situace v Mogadišu stále vzbuzuje vážné obavy, pokud jde o otázku dostupnosti státní ochrany, přičemž minoritní klany zůstávají i nadále obzvláště znevýhodněny zejména v tomto městě. Kromě toho tvrdí, že uvedený rozsudek citovaný v předchozím bodě vychází z nesprávného výkladu státní ochrany, neboť se částečně opírá o existenci ochrany ze strany rodiny nebo jiných členů klanu, kteří nejsou státními, ale soukromými subjekty.

27 Podle informací uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce mají některé soudy ve Spojeném království za to, že dostupnost dostatečné ochrany musí být zohledněna jak ve stadiu posuzování skutečnosti týkající se „odůvodněné obavy z pronásledování“, tak i ve stadiu posuzování skutečnosti týkající se „ochrany“, kterou žadatel nemůže nebo nechce přijmout, aniž by však musela v obou těchto stadiích vždy splňovat tytéž požadavky. Tyto soudy mají za to, že ačkoli tento druhý prvek musí být posuzován s ohledem na požadavky vyplývající z článku 7 směrnice 2004/83, tyto požadavky se nicméně neuplatní při posuzování prvního prvku, který tedy může zohlednit jakoukoli formu ochrany, a zejména podporu poskytovanou zejména rodinou nebo klanem dotyčné osoby.

28 Pokud jde o situaci OA po případném návratu do Mogadiša, má předkládající soud za to, že bude mít možnost, i když z důvodu své snížené pohyblivosti omezenou, najít v tomto městě práci. Kromě toho se OA může s žádostí o finanční podporu obrátit na svoji blízkou rodinu, která bydlí v uvedeném městě, na svoji sestru, která naposledy pobývala v Dubaji (Spojené arabské emiráty), jakož i na příslušníky klanu Reer Hamar pobývající ve Spojeném království, a to přinejmenším do doby, než bude sám schopen se o sebe v Mogadišu postarat.

29 Za těchto podmínek se Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [Vrchní soud (senát pro přistěhovalectví a azyl)] rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Je třeba ‚ochranu země své státní příslušnosti‘ ve smyslu čl. 11 odst. l písm. e) a čl. 2 písm. e) směrnice 2004/83 vykládat jako ochranu poskytovanou státními subjekty?

2) Je třeba při posuzování otázky, zda existuje odůvodněná obava z pronásledování ve smyslu čl. 2 písm. e) směrnice 2004/83, a otázky, zda existuje ochrana proti tomuto pronásledování ve smyslu článku 7 této směrnice, u obou těchto otázek použít ‚kritérium ochrany‘ či ‚posouzení ochrany‘ a pokud ano, řídí se toto posouzení v obou případech stejnými kritérii?

3) Ponecháme-li stranou ochranu poskytovanou nestátními subjekty na základě čl. 7 odst. l písm. b) směrnice 2004/83 a za předpokladu, že odpověď na první otázku je kladná, je třeba účinnost nebo existenci ochrany posuzovat výlučně na základě ochranných opatření/funkcí státních subjektů, nebo lze zohlednit i ochranná opatření/funkce soukromých subjektů (občanské společnosti), jako jsou rodiny nebo klany?

4) Jsou (jak předpokládá druhá a třetí otázka) kritéria pro ‚posouzení ochrany‘ v rámci rozhodování o ukončení postavení uprchlíka v kontextu čl. 11 odst. l písm. e) směrnice 2004/83 stejná jako kritéria, která se použijí v kontextu článku 7 této směrnice?“

K předběžným otázkám

Úvodní poznámky

30 Úvodem je třeba uvést, že i když podle informací uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce bylo OA přiznáno postavení uprchlíka z důvodu násilného pronásledování, jehož byl v Mogadišu jakožto příslušník menšinového klanu obětí v průběhu devadesátých let ze strany milice majoritního klanu v tomto městě, ze stejných informací vyplývá, že v důsledku změn, ke kterým mezi tím došlo, „v Mogadišu neexistují klanové milice, klanové násilí, ani diskriminace na základě klanové příslušnosti, a to ani, pokud jde o příslušníky minoritních klanů“. V tomto ohledu uvedená žádost patrně vychází z předpokladu, že Somálská federativní republika nyní v zásadě poskytuje dostatečnou ochranu proti aktům pronásledování, přičemž tato ochrana může být doplněna ochranou zajišťovanou takovými soukromými subjekty, jako je rodina a klan. V této souvislosti předkládající soud zdůrazňuje, že v případě, že somálští státní příslušníci, kteří se vrací do Mogadiša, nemají finanční nebo jinou podporu své rodiny nebo svého klanu, „nemají po svém návratu žádné reálné vyhlídky na zajištění živobytí [a] budou čelit perspektivě života v podmínkách, které nesplňují standardy v oblasti humanitární ochrany“.

31 Po tomto upřesnění z týchž informací vyplývá, že OA zpochybňuje konstatování předkládajícího soudu, tak jak jsou shrnuta v předchozím bodě, a tvrdí, že se stále důvodně obává, že bude v Mogadišu pronásledován, a že somálské státní orgány nejsou schopny jej ochránit před těmito akty pronásledování. Kromě toho francouzská vláda na jednání tvrdila, že konstatování uvedeného soudu týkající se ochrany zajišťované těmito orgány a neexistence rizika pronásledování již neodpovídají současné situaci panující v Somálsku.

32 Za těchto podmínek přísluší předkládajícímu soudu, aby ověřil, zda OA může být po návratu do Mogadiša vystaven nebezpečí, že se stane obětí aktů pronásledování.

Ke čtvrté otázce

33 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba se zabývat jako první, je, zda čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 musí být vykládán v tom smyslu, že „ochrana“ uvedená v tomto ustanovení, pokud jde o ukončení postavení uprchlíka, musí splňovat tytéž požadavky, jako jsou ty, které pro přiznání tohoto postavení vyplývají z čl. 2 písm. c) této směrnice ve spojení s jejím čl. 7 odst. 1 a 2.

34 V této souvislosti z čl. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice vyplývá, že státní příslušník třetí země pozbývá postavení uprchlíka, jestliže nemůže dále odmítat ochranu země své státní příslušnosti, poněvadž okolnosti, pro které byl uznán uprchlíkem, tam přestaly existovat.

35 Toto ustanovení, stejně jako čl. 1 část C odst. 5 Ženevské úmluvy, stanoví, že postavení uprchlíka zaniká, jestliže okolnosti, pro které bylo toto postavení přiznáno, přestaly existovat, jinými slovy, jestliže již nejsou splněny podmínky pro přiznání postavení uprchlíka. Toto ustanovení stanoví, že státní příslušník „nemůže dále odmítat“ ochranu země svého původu, z čehož vyplývá, že se jedná o „ochranu“ totožnou s ochranou, která byla až dosud nedostatečná, tj. o ochranu proti aktům pronásledování z některého z pěti důvodů uvedených v čl. 2 písm. c) této směrnice (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, body 65 a 67).

36 Okolnosti prokazující schopnost, nebo naopak neschopnost země původu zajistit ochranu před pronásledováním tedy představují rozhodující skutečnost při posuzování prováděném při přiznávání, nebo případně při odnímání postavení uprchlíka. Takovéto odnětí předpokládá, že v důsledku změny

okolností byly odstraněny příčiny, které vedly k přiznání postavení uprchlíka (rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, body 68 a 69).

37 Vzhledem k symetrii, kterou směrnice 2004/83 zavádí mezi přiznáním a odnětím postavení uprchlíka, musí ochrana, která může toto postavení v rámci čl. 2 písm. c) této směrnice vyloučit nebo ho může podle čl. 11 odst. 1 písm. c) ukončit, splňovat stejné požadavky, které vyplývají zejména z čl. 7 odst. 1 a 2 uvedené směrnice.

38 K tomu, aby mohly příslušné orgány dojít k závěru, že obavy dotyčného uprchlíka z pronásledování již nejsou oprávněné, musí ve světle čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83 ověřit, pokud jde o individuální situaci tohoto uprchlíka, že dotčení poskytovatelé ochrany ve smyslu čl. 7 odst. 1 učinili přiměřené kroky k zabránění pronásledování, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování, a že v případě odnětí postavení uprchlíka bude mít dotčený státní příslušník k této ochraně přístup (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, body 70 a 74).

39 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na čtvrtou otázku odpovědět, že čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 musí být vykládán v tom smyslu, že „ochrana“ uvedená v tomto ustanovení, pokud jde o ukončení postavení uprchlíka, musí splňovat tytéž požadavky, jako jsou požadavky, které pro přiznání tohoto postavení vyplývají z čl. 2 písm. c) této směrnice ve spojení s jejím čl. 7 odst. 1 a 2.

K první až třetí otázce

40 Podstatou první až třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s čl. 7 odst. 2 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že případná sociální a finanční podpora poskytovaná soukromými subjekty, jako je rodina nebo klan dotyčného státního příslušníka třetí země, splňuje požadavky ochrany vyplývající z těchto ustanovení a zda je takováto podpora relevantní pro účely posouzení účinnosti nebo dostupnosti ochrany poskytované státem ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. a) této směrnice, nebo pro účely určení podle čl. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice ve spojení s jejím čl. 2 písm. c), zda i nadále existuje odůvodněná obava z pronásledování.

41 V této souvislosti je třeba zaprvé zkoumat, zda sociální a finanční podporu poskytovanou soukromými subjekty, jako jsou rodina nebo klan dotyčného státního příslušníka třetí země, lze považovat za podporu splňující požadavky ochrany vyplývající z čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s jejím čl. 7 odst. 2.

42 Podle čl. 2 písm. c) této směrnice musí mít státní příslušník třetí země vzhledem k okolnostem existujícím v zemi jeho původu odůvodněné obavy, že bude vystaven pronásledování alespoň z jednoho z pěti důvodů uvedených v tomto ustanovení. Tyto okolnosti svědčí o tom, že tato třetí země neposkytuje svému státnímu příslušníkovi ochranu před akty pronásledování (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, body 56 a 57).

43 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 58 svého stanoviska a jak bylo rovněž uvedeno v bodě 38 tohoto rozsudku, ochrana vyžadovaná článkem 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice je upřesněna v jejím čl. 7 odst. 2, podle kterého „[se má] zpravidla za to, že ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odstavci 1 [tohoto článku] učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a žadatel má k této ochraně přístup“.

44 S ohledem na toto znění se ochrana vyžadovaná čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s čl. 7 odst. 2 této směrnice týká schopnosti třetí země, jíž je dotyčná osoba státním příslušníkem, zabránit aktům pronásledování ve smyslu uvedené směrnice nebo je sankcionovat (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, body 59, 67 a 68). Kromě toho, uvedený čl. 7 odst. 2 míří na opatření přijatá k zabránění aktů pronásledování, jakož i na existenci účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání takových aktů.

45 Článek 9 směrnice 2004/83, který definuje jednání, které lze považovat za akty pronásledování, v odstavci 1 upřesňuje, že příslušné jednání musí být svou povahou nebo opakováním „dostatečně závažné“, aby představovalo „vážné porušení základních lidských práv“, nebo souběhem různých opatření, který je „dostatečně závažný“ k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným „vážnému porušení základních lidských práv“. Článek 9 odst. 3 této směrnice doplňuje, že musí existovat souvislost mezi důvody pronásledování uvedenými v jejím článku 10 a jednáním kvalifikovaným jako pronásledování.

46 Pouhá sociální a finanční podpora, jako je ta, která je uvedena v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, která je poskytována dotyčnému státnímu příslušníkovi třetí země, přitom sama o sobě nemůže zabránit aktům pronásledování ani tyto akty odhalovat, stíhat a trestat, a nemůže proto být považována za zajišťující ochranu vyžadovanou čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s čl. 7 odst. 2 této směrnice. Je tomu tak zejména proto, že v projednávaném případě uvedená sociální a finanční podpora patrně nesměřuje k zajištění ochrany OA před takovými akty, nýbrž k jeho opětovnému usazení se v Mogadišu.

47 Za těchto podmínek nelze takovou sociální a finanční podporu, jako je ta, která je uvedena v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou zajišťuje rodina nebo klan dotyčného státního příslušníka třetí země, považovat za zajištění ochrany před akty pronásledování ve smyslu těchto ustanovení.

48 Z toho zadruhé vyplývá, že takováto sociální a finanční podpora není relevantní pro účely posouzení účinnosti nebo dostupnosti ochrany zajišťované státem ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. a) směrnice 2004/83.

49 Je tomu tak tím spíše, že pouhé hospodářské obtíže v zásadě nespadají pod pojem „pronásledování“ ve smyslu článku 9 směrnice 2004/83, takováto sociální a finanční podpora určená k překonání takovýchto obtíží by proto v zásadě neměla mít vliv na posouzení dostatečnosti státní ochrany před akty pronásledování.

50 Vzhledem k tomu, že spis, který má Soudní dvůr k dispozici, neobsahuje informace umožňující vycházet z toho, že hospodářské obtíže, kterým by OA mohl čelit při svém návratu do Mogadiša, představují projev aktů pronásledování ve smyslu článku 9 uvedené směrnice, nespadají pod pojem „pronásledování“ ve smyslu tohoto článku, který odůvodňuje přiznání a zachování postavení uprchlíka.

51 Kromě toho, i když francouzská vláda na jednání uvedla, že extrémní materiální deprivace by mohla být relevantní pro účely přiznání doplňkové ochrany, z informací uvedených v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce nicméně vyplývá, že spor v původním řízení a otázky předložené Soudnímu dvoru se netýkají otázky, zda OA může být přiznán status doplňkové ochrany, nýbrž ukončení jeho postavení uprchlíka. V tomto ohledu je totiž třeba upřesnit, že odkaz učiněný v předběžných otázkách na čl. 2 písm. e) směrnice 2004/83, který obsahuje definici „osoby, která má nárok na doplňkovou ochranu“, musí být s ohledem na vysvětlení poskytnutá předkládajícím soudem a s ohledem na všechny skutečnosti obsažené ve spise, který má Soudní dvůr k dispozici, chápán tak, že se týká čl. 2 písm. c) této směrnice, a týká se tedy výlučně ukončení postavení uprchlíka v případě žalobce v původním řízení.

52 Kromě toho, jestliže by byly otázky předkládajícího soudu chápány v tom smyslu, že se snaží zjistit, zda, pokud by klany v Mogadišu případně nad rámec své sociální a finanční podpory poskytovaly rovněž ochranu bezpečnostní povahy, by takováto ochrana mohla být zohledněna při posuzování, zda ochrana zajištěná státem splňuje požadavky vyplývající zejména z čl. 7 odst. 2 směrnice 2004/83, je třeba připomenout, že pro účely určení, zda obavy uprchlíka, že bude pronásledován, již nejsou odůvodněné, je za poskytovatele ochrany, v souvislosti s nímž se posuzuje, zda skutečně došlo ke změně okolností v zemi původu, podle čl. 7 odst. 1 písm. a) a b) této směrnice považován buď samotný stát, nebo strany či organizace, včetně mezinárodních organizací, které ovládají stát nebo podstatnou část jeho území (rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, bod 74).

53 V souladu s požadavky, které byly uvedeny v bodech 38 a 43 až 46 tohoto rozsudku, přitom takováto ochrana bezpečnostní povahy nemůže být v žádném případě zohledněna za účelem ověření, zda ochrana státu splňuje požadavky vyplývající zejména z čl. 7 odst. 2 uvedené směrnice.

54 Zatřetí se předkládající soud Soudního dvora táže, zda lze přesto existenci sociální a finanční podpory poskytované rodinou nebo klanem dotyčného státního příslušníka třetí země zohlednit pro účely určení, podle čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s čl. 2 písm. c) této směrnice, zda i nadále existuje odůvodněná obava z pronásledování. Podle tohoto výkladu, který zastávají některé soudy Spojeného království, by sociální a finanční podpora poskytovaná rodinou nebo klanem dotyčného státního příslušníka třetí země mohla, nezávisle na požadavcích ochrany vyplývajících z prvně uvedeného ustanovení ve spojení s čl. 7 odst. 2 této směrnice, takovouto obavu vyloučit.

55 Článek 2 písm. c) směrnice 2004/83 stanoví, že uprchlíkem je mimo jiné státní příslušník třetí země, který se „v důsledku oprávněných obav před pronásledováním“ z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a není schopen přijmout „ochranu“ dotyčné země nebo ji „vzhledem ke shora uvedeným obavám“ odmítá. Pokud okolnosti odůvodňující takovouto obavu přestanou existovat, může být postavení uprchlíka podle čl. 11 odst. 1 písm. e) této směrnice ukončeno.

56 V této souvislosti je třeba uvést, že podmínky uvedené v čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83, které se týkají obav z pronásledování a ochrany, jsou vzájemně vnitřně spjaty. Ochrana, kterou toto ustanovení uvádí, je totiž, jak vyplývá z bodu 47 tohoto rozsudku, ochranou před pronásledováním.

57 Soudní dvůr tak již rozhodl, že pokud dotyčný státní příslušník má vzhledem k okolnostem existujícím v zemi jeho původu oprávněné obavy, že bude vystaven pronásledování alespoň z jednoho z pěti důvodů uvedených v čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83, tyto okolnosti svědčí o tom, že dotčená třetí země neposkytuje svému státnímu příslušníkovi ochranu před akty pronásledování (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, body 57 a 58). Státního příslušníka třetí země, který je skutečně chráněn před pronásledováním ve smyslu tohoto ustanovení, totiž nelze považovat za osobu mající oprávněné obavy před pronásledováním.

58 Kromě toho tytéž okolnosti, které prokazují, že dotyčná třetí země nechrání svého státního příslušníka před akty pronásledování, jsou příčinou toho, že tento státní příslušník nemůže přijmout nebo oprávněně odmítá ochranu země svého původu ve smyslu uvedeného ustanovení, to znamená ve smyslu schopnosti dotyčné země zabránit aktům pronásledování nebo je sankcionovat (rozsudek ze dne 2. března 2010, Salahadin Abdulla a další, C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105, bod 59).

59 Pro účely určení, zda dotyčný státní příslušník třetí země má oprávněné obavy z pronásledování v zemi svého původu ve smyslu čl. 2 písm. c) směrnice 2004/83, je tedy třeba zohlednit existenci nebo neexistenci ochrany před akty pronásledování v této třetí zemi.

60 Nicméně ochrana před akty pronásledování existujícími ve třetí zemi umožňuje dospět k závěru o neexistenci oprávněných obav z pronásledování ve smyslu tohoto ustanovení pouze tehdy, pokud splňuje požadavky vyplývající zejména z čl. 7 odst. 2 této směrnice.

61 Vzhledem k tomu, že podmínky uvedené v čl. 2 písm. c) uvedené směrnice týkající se obav z pronásledování a ochrany před akty pronásledování, jsou, jak vyplývá z bodu 59 tohoto rozsudku, vzájemně vnitřně spjaty, nemohou být zkoumány na základě odlišného kritéria ochrany, nýbrž musí být posuzovány s ohledem na požadavky stanovené zejména v čl. 7 odst. 2 téže směrnice.

62 Kromě toho z článku 1 směrnice 2004/83 konkrétně vyplývá, že uvedený čl. 7 odst. 2 stanoví minimální požadavky, pokud jde o ochranu před akty pronásledování existujícími ve třetí zemi původu dotyčné osoby, která případně může bránit přiznání postavení uprchlíka této osobě. Výklad, podle kterého může ochrana existující v této třetí zemi vyloučit oprávněné obavy z pronásledování, i když neodpovídá těmto požadavkům, by přitom mohl zpochybnit minimální požadavky stanovené posledně uvedeným ustanovením.

63 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první až třetí otázku odpovědět, že čl. 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s čl. 7 odst. 2 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že případná sociální a finanční podpora poskytovaná soukromými subjekty, jako je rodina nebo klan dotyčného státního příslušníka třetí země, nesplňuje požadavky ochrany vyplývající z těchto ustanovení, a není proto relevantní ani pro účely posouzení účinnosti nebo dostupnosti ochrany poskytované státem ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. a) této směrnice, ani pro účely určení podle čl. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice ve spojení s jejím čl. 2 písm. c), zda i nadále existuje odůvodněná obava z pronásledování.

K nákladům řízení

64 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

1) **Článek 11 odst. 1 písm. e) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany musí být vykládán v tom smyslu, že „ochrana“ uvedená v tomto ustanovení, pokud jde o ukončení postavení uprchlíka, musí splňovat tytéž požadavky, jako jsou požadavky, které pro přiznání tohoto postavení vyplývají z čl. 2 písm. c) této směrnice ve spojení s jejím čl. 7 odst. 1 a 2.**

2) **Článek 11 odst. 1 písm. e) směrnice 2004/83 ve spojení s čl. 7 odst. 2 této směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že případná sociální a finanční podpora poskytovaná soukromými subjekty, jako je rodina nebo klan dotyčného státního příslušníka třetí země, nesplňuje požadavky ochrany vyplývající z těchto ustanovení, a není proto relevantní ani pro účely posouzení účinnosti nebo dostupnosti ochrany poskytované státem ve smyslu čl. 7 odst. 1 písm. a) této směrnice, ani pro účely určení podle čl. 11 odst. 1 písm. e) uvedené směrnice ve spojení s jejím čl. 2 písm. c), zda i nadále existuje odůvodněná obava z pronásledování.**

Podpisy.